

Ministri määruse „Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisala riigieelarve vahendite arvelt toetuse andmise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Ministri määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1, § 53² lõike 3, § 53³ lõike 3 ja § 55¹ lõike 2 alusel.

Eelnõukohase määrusega sätestatakse Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas riigieelarves riigisiseste toetuste andmiseks ettenähtud vahendite arvelt toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord. Eelnõu hõlmab riigisisest projektipõhist toetust, strateegilist partnerlust, riigisisest tegevustoetust ja riigisisest sotsiaaltoetust ning reguleerib toetuse andmise üldpõhimõtteid, taotlusvooru korraldamist, taotluste menetlemist ja hindamist, toetuse kasutamist, aruandlust ning toetuse tagasinõudmist.

Eelnõu on koostatud vajadusest tagada ministeeriumi valitsemisalas taotletavate riigisiseste toetuste andmisel ja kasutamisel läbipaistvus, ühetaolisus ja kontrollitavus. Määrusega luuakse üldine raamistik riigieelarves olevatest ministeeriumi valitsemisala sihtotstarbelistest vahenditest toetuste andmiseks juhul, kui nende vahendite kasutamiseks ei ole kehtestatud eraldi õigusakti või toetuse andmine ei tulene vahetult seadusest. Seni puudus ministeeriumis ühtne kord, mis reguleeriks täpsemalt toetuste menetlemist. Eelnõu koostamine suurendab õigusselgust ning muudab toetuse taotlejate ja saajate jaoks kohaldatavad nõuded paremini leitavaks ja arusaadavaks. Eelnõuga kavandatavad sätted ei suurenda haldusväliste isikute halduskoormust. Riigieelarve seaduse muudatuste tulemusena saavad eraõiguslikud isikud edaspidi toetust taotleda projektipõhise toetusena. Tegemist ei ole kõnesolevast määrusest tuleneva muudatusega. Määrus ühtlustab projektipõhise toetuse andmise korda ega too toetuse taotlejatele kaasa lisakohustusi võrreldes kehtiva korraga.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi eelarve- ja strateegiatallitus ning Rahandusministeeriumi ühisosakonna õigustallitus. Eelnõu ja seletuskirja on toimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse tallituse toimetaja Inge Mehide (inge.mehide@justdigi.ee).

1.3. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on kehtestada ministeeriumi valitsemisalas riigisiseste toetuste andmiseks selge ja terviklik menetlusraamistik. Eelnõuga soovitakse tagada, et toetuste andmine oleks kooskõlas riigieelarves ette nähtud vahendite kasutamise eesmärgiga ning vastaks hea halduse, võrdse kohtlemise, läbipaistvuse, tulemuslikkuse ja eelarvevahendite säästliku kasutamise põhimõtetele.

Eelnõuga kavandatakse vähendada õiguslikku ebaselgust toetuste andmise korraldamisel, määraes kindlaks toetuse liigid, toetuse andja ülesanded, taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, taotluste menetlemise ja otsustamise korra, toetuse kasutamise üldised tingimused ning aruandluse ja tagasinõudmise alused.

1.4. Märkused

Tegemist on uue määruse eelnõuga, mistõttu puudub sellel varasem redaktsioon. Määrus on otseselt seotud riigieelarve seaduse muudatustega, millega sätestati seaduse tasandil riigisiseste toetuste liigitus ning toetuste andmise, kasutamise, aruandluse ja tagasinõudmise õiguslikud alused.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb 20 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 nähakse ette määruse reguleerimisala.

Määrus reguleerib Justiits- ja Digiministeeriumi eelarvest riigisisese tegevustoetuse, projektipõhise toetuse ja sotsiaaltoetuse andmise ning kasutamise tingimusi ja korda. Määrust kohaldatakse üksnes nendele vahenditele, mis määratakse toetuste andmiseks konkreetsetel eelarveaastal. Selline lahendus seob toetuste andmise otseselt eelarveaasta võimaluste ja ministeeriumi valitsemisala eesmärkidega. Ministeerium võib volitada valitsemisala asutust täitma toetuse andmisega seotud ülesandeid, millisel juhul täidab asutus talle antud volituste piires määruses ministeeriumile pandud kohustusi ja kasutab ministeeriumile antud õigusi. Valitsemisala asutused võivad kehtestada määruse rakendamiseks vajaliku asutusesisese töökorra. Toetustele, mis tulenevad muust õigusaktist, kohaldatakse vastavat eriregulatsiooni, mistõttu nähakse lõikes 4 ette välistus määruse kohaldamiseks, välja arvatud muus õigusaktis reguleerimata küsimustes. Toetuse andmise menetluse läbiviimisel ning toetuse kasutamise kontrollimisel on vastutavaks töötlejaks ministeerium või ministeeriumi valitsemisala asutus vastavalt volituses määratud ulatusele. Teabe küsimine, andmete töötlemine ning vajaduse korral andmekogudesse päringute tegemine toimub üksnes riigieelarve seaduse §-s 55² sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses.

Eelnõu §-s 2 nähakse ette toetuse andmise vahendid ja nende jaotus eelarveaastal.

Paragrahvis nähakse ette, et valdkonna eest vastutav minister määrab igaks eelarveaastaks käskkirjaga toetuste andmise vahendid ja nende jaotuse. Jaotuse võib teha toetuse liikide, arengukava eesmärkidega, tegevussuundade või muu asjakohase ja põhjendatud aluse järgi. Toetust ei anta, kui ministeeriumi eelarves puuduvad selleks vabad vahendid või kui vastava abi andmist ei ole eelarveaastal ette nähtud.

Eelnõu §-s 3 nähakse ette, kes täidab toetuse andmisega seotud ülesandeid.

Paragrahvis määratakse toetuse andjaks ministeerium. Ministeeriumi ülesanded hõlmavad taotlusvooru väljakuulutamist, taotluste menetlemist, toetuse väljamaksmist ja toetuse sihipärase kasutamise kontrollimist. Toetuste andmise näol on tegemist poliitika kujundamise ühe vahendiga, mistõttu on olulisim otsustustasand ministeerium kui valdkonna eest vastutaja.

Eelnõu §-s 4 viidatakse riigiabile ja vähese tähtsusega abile.

Paragrahv sätestab, et kui määruse alusel antav toetus on riigiabi või vähese tähtsusega abi, tuleb abi andmise ja tagasinõudmise korral lähtuda konkurentsiseadusest ning Euroopa Liidu asjakohastest õigusaktidest. Säte on vajalik, et tagada toetuste kooskõla Euroopa Liidu riigiabi reeglitega ning vältida lubamatu riigiabi andmist.

Eelnõu §-de 5–8 esimestes lõigetes määratletakse riigisisese toetuse liigid.

Eelnõu §-s 5 nähakse ette riigisisese projektipõhise toetuse nõuded.

Paragrahvis määratletakse, et riigisisene projektipõhine toetus on rahastamisliik, millega rahastatakse kindla eesmärgi saavutamisele suunatud, ajaliselt ja sisuliselt piiritletud ning kindla tulemiga tegevust või tegevuste kogumit. Projektipõhist toetust võib anda ka investeringutoetusena. Projektipõhist toetust võib anda nii füüsilisele isikule kui ka juriidilisele isikule, sealhulgas riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutusele. Säte rõhutab, et toetuse andmisel tuleb määrata eesmärk, tähtajad, mõõdikud ja toetuse kasutamise tingimused.

Eelnõu §-s 6 nähakse ette strateegilise partnerluse nõuded.

Strateegilise partnerluse eesmärk on toetada ministeeriumi valitsemisala eesmärkide saavutamist püsivama koostöö kaudu võrreldes ühekordsete projektidega. Seetõttu võimaldatakse strateegilise partnerluse puhul ette näha toetuse andmist mitmel aastal, kui koostöö eesmärkide saavutamine eeldab pikemaajalist planeerimist või järjepidevaid tegevusi. Sätte kohaselt võib strateegilise partnerluse raames anda toetust partnerile, kelle tegevus, kogemus ja suutlikkus aitavad kaasa ministeeriumi arengukava või muu strateegilise dokumendi eesmärkide elluviimisele.

Strateegilisele partnerlusele kohaldatakse riigisisese projektipõhise toetuse regulatsiooni. See tagab, et toetuse andmine on seotud kindlaksmääratud eesmärkide, tegevuste ja tulemustega.

Eelnõu §-s 7 nähakse ette riigisisese tegevustoetuse nõuded.

Paragrahvis reguleeritakse riigisisest tegevustoetust. Tegevustoetus on mõeldud ministeeriumi pädevusvaldkonnas tegutseva keskvalitsuse juriidilisele isikule riigieelarve seaduse § 2 lõike 2 punkti 3 tähenduses tema tegevuse ja arengu toetamiseks. Toetuse andmisel lähtutakse toetuse saaja ülesannetest, arengudokumentidest ja ministeeriumi valitsemisala eesmärkidest. Paragrahvis on nimetatud kriteeriumid, millest lähtutakse tegevustoetuse andmise korral juhul, kui samal tegevusalal tegutseb mitu potentsiaalset toetusesaajat. Tegevustoetus antakse ministri käskkirjaga ning vajaduse korral täpsustatakse tingimusi lepingus. Üldjuhul riigisisese tegevustoetuse puhul ei kohaldata toetuse saajale aruandekohustust ja toetuse kasutamist kontrollitakse juhtimismeetmega. Määrusega nähakse ette, et vajaduse korral saab aruande esitamise kohustuse toetuse andmise käskkirjas või toetuse kasutamist reguleerivas lepingus siiski ette näha. Lisaks võimaldatakse anda riigisisest tegevustoetust mitmel aastal. See on põhjendatud eelkõige juhul, kui toetatav tegevus on püsiva või järjepideva iseloomuga ning toetuse eesmärgi saavutamine eeldab pikemaajalist planeerimist. Mitmel aastal toetuse andmine ei tekita toetuse saajale õigustatud ootust saada toetust kogu perioodi jooksul, vaid sõltub riigieelarveliste vahendite olemasolust.

Eelnõu §-s 8 nähakse ette riigisisese sotsiaaltoetuse nõuded.

Riigisisese sotsiaaltoetusena käsitatakse üksnes stipendiumi tulumaksuseaduse § 19 lõike 7 tähenduses ja preemiat. Sellega välistatakse määruse kohaldamine muudele füüsilistele isikutele tehtavatele väljamaksetele, mille andmine võib eeldada eraldi õiguslikku alust või teistsugust menetluskorda. Riigisisest sotsiaaltoetust võib anda füüsilisele isikule üksnes juhul, kui see on kooskõlas ministeeriumi valitsemisala arengudokumentide ja programmide eesmärkidega. Toetuse taotlemise ja andmise täpsemad tingimused määratakse konkursi statuudis või muus asjakohases dokumendis, mis tehakse avalikult kättesaadavaks.

Eelnõu §-s 9 nähakse ette toetuse andmise üldpõhimõtted.

Paragrahvis määratakse toetuse andmise üldised alused. Toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus. Selle alusel hinnatakse taotleja ja kavandatava tegevuse vastavust toetuse andmise tingimustele ja toetuse eesmärgile. Toetuse andmine toimub üldjuhul avatud taotlusvooru korras. Avatud taotlusvoor tagab toetuse andmise läbipaistvuse, taotlejate võrdse kohtlemise ning võimaluse võrrelda taotlusi kindlaks määratud tingimuste ja hindamiskriteeriumide alusel ja lähtudes taotluse seotusest ministeeriumi valitsemisala eesmärkidega. Riigisisese sotsiaaltoetuse puhul võib avatud taotlusvooru asemel korraldada avaliku konkursi, mis sobib eelkõige stipendiumi või preemia andmise korral. Toetuse andmine muul viisil, sealhulgas otsustuskorras, on lubatud üksnes erandkorras ministri käskkirjaga. Sellisel juhul peab esinema avalikust huvist tulenev põhjendatud alus ning toetuse andmine muul viisil peab olema toetuse eesmärki arvestades otstarbekas. Otsustuskorras toetust andes tuleb põhjendada, miks on avatud taotlusvoorust või avalikust konkursist erineva menetluse kasutamine konkreetsel juhul vajalik. Avatud taotlusvoorust kõrvalekaldumine on lubatud üksnes erandlikel ja objektiivselt põhjendatud juhtudel. Erandit ei saa põhjendada üksnes menetluse lihtsuse, ajalise kokkuihoiu, toetuse väikese summa ega varasema koostöösuhetega. Otsustuskorras toetuse andmine võib olla põhjendatud eelkõige siis, kui toetatavat tegevust saab ellu viia ainult üks isik, kui esineb ettenägematu ja ülekaalukas kiireloomuline avalik huvi või kui toetuse saaja tuleneb vahetult õigusaktist, rahvusvahelisest kohustusest või riiklikust piisavalt konkreetsest strateegilisest otsusest.

Enne erandi kohaldamist peab ministeerium välja selgitama, kas valdkonnas tegutseb teisi isikuid, kes oleksid võimelised sama tegevust ellu viima. Ministri käskkirjas tuleb põhjendada erandi kohaldamist ja toetuse saaja valikut.

Toetust võib maksta ettemaksena või tegelike kulude hüvitamisena, see määratakse toetuse andmise tingimustes või muus asjakohases dokumendis.

Ministeeriumil on õigus koguda taotleja ja taotluse vastavuse kontrollimiseks, taotluse hindamiseks, esitatud aruande kontrollimiseks ja toetuse tagasinõudmiseks vajalikku teavet. Ministeerium võib vajaliku teabe saamiseks pöörduda riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste, muude avalik-õiguslike juriidiliste isikute, eraõiguslike juriidiliste isikute ja füüsiliste isikute poole. Samuti võib ministeerium teha päringuid teise vastutava töötaja andmekogusse ning koguda infot avalikest allikatest. Kontrollimise käigus küsib ja töötleb ministeerium üksnes selliseid isikuandmeid, mis on vajalikud toetuse sihipärase kasutamise, kulude abikõlblikkuse, toetatud tegevuste elluviimise, tulemuste saavutamise või toetuse tagasinõudmise aluste kontrollimiseks.

Eelnõu §-s 10 nähakse ette nõuded toetuse taotlejale.

Paragrahvis määratakse toetuse taotlejale esitatavad üldised nõuded. Nõuete eesmärk on tagada, et toetust antakse taotlejale, kes on võimeline toetatavat tegevust ellu viima ning kelle varasem käitumine toetuste kasutamisel ja avalik-õiguslike kohustuste täitmisel ei anna alust kahelda toetuse sihipärasel ja nõuetekohasel kasutamises. Taotlusvooru välja kuulutades võib taotlejale esitatavaid nõudeid täpsustada, kui see on toetatava tegevuse eesmärki ja valdkonda arvestades vajalik. Taotlejad võivad esitada ühise taotluse, kui toetatava tegevuse elluviimine eeldab mitme isiku koostööd või võib taotleja tegevuse elluviimisele kaasata partneri. Partneri kaasamine ei vabasta taotlejat vastutusest ministeeriumi ees. Toetuse kasutamise tingimuste täitmise, toetatava tegevuse elluviimise, kulude abikõlblikkuse, aruandluse ja muude toetuse saamisega seotud kohustuste eest vastutab ministeeriumi ees toetuse saaja ehk taotleja. Üldreeglina võib iga taotleja esitada taotlusvoorus ühe taotluse, kui taotlusvooru välja kuulutades ei ole määratud teisiti.

Eelnõu §-s 11 nähakse ette nõuded taotlusele.

Paragrahvis määratakse taotluse sisunõuded. Taotluses tuleb esitada andmed taotleja, tegevuse eesmärgi, kavandatud tegevuste, ajakava, tulemuste, eelarve ja muu toetuse andmiseks vajaliku kohta. Taotluse nõuete eesmärk on võimaldada toetuse andjal hinnata, kas kavandatav tegevus vastab taotlusvooru eesmärgile, kas eelarve on põhjendatud ning kas toetuse kasutamine on kontrollitav. Juhul kui taotletav toetus on vähese tähtsusega abi või riigiabi, peab taotleja esitama lisaks teabe selle kohta, kas taotleja on autonoomne ettevõtja, partnerettevõtja või seotud ettevõtja ning teabe taotleja kontserni liikmete ja taotleja üle lepingu või muul alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta.

Eelnõu §-s 12 nähakse ette avatud taotlusvooru korraldamise nõuded.

Taotlusvooru võib korraldada jooksva või tähtajalise taotlemisega. Jooksva taotlemise korral saab taotlusi esitada alates taotlusvooru avamisest kuni taotlusvooru rahalise mahu ammendumiseni. Tähtajalise taotlemise korral saab taotlusi esitada taotlusvooru avamisel määratud ajavahemikus. Avatud taotlusvooru kuulutab välja minister käskkirjaga ning teade taotlusvooru väljakuulutamise kohta avaldatakse vähemalt ministeeriumi veebilehel. Teate avaldamine tagab taotlusvooru läbipaistvuse ja võimalikele taotlejatele võrdse juurdepääsu toetuse taotlemise teabele. Taotlusvooru väljakuulutamise teates määratakse toetatavad tegevused ja valdkonnad, täpsustatud nõuded taotlejale, toetuse piirsumma ehk ühe taotluse kohta antava toetuse maksimaalne suurus, taotluse esitamise tähtaeg, taotluse hindamise kriteeriumid ja meetodika, toetuse kasutamise täpsemad tingimused ning muud toetuse taotlemiseks ja kasutamiseks olulised asjaolud. Nimetatud teave võimaldab taotlejal hinnata enda ning kavandatava tegevuse vastavust ja sobivust toetuse eesmärgiga. Taotlusvooru väljakuulutamise korral võib kinnitada taotluse ja aruande vormid. Minister võib volitada kantslerit tegema taotluste rahuldamise, rahuldamata jätmise ja tagasinõudmise otsuseid.

Eelnõu §-s 13 reguleeritakse taotluse menetlemise korda.

Taotluse menetlemine koosneb taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollist, vastavaks tunnistatud taotluste hindamisest ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsustamisest. Ministeeriumil on taotluse menetlemise käigus õigus nõuda taotlejalt selgitusi, lisadokumente ning taotluse täiendamist või muutmist, kui taotluses esitatud teave ei ole piisavalt selge või taotluses esinevad puudused. Selgitusi, lisadokumente ja -andmeid küsitakse üksnes ulatuses, mis on vajalik konkreetse taotluse menetlemiseks, taotleja või toetatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimiseks, toetuse andmise otsuse tegemiseks või toetuse kasutamise kontrollimiseks. Andmete küsimisel ja töötlemisel järgitakse andmete minimaalsuse põhimõtet ning kogutakse üksnes neid andmeid, mis on konkreetse menetsustoimingute tegemiseks vältimatult vajalikud.

Ministeerium võib teha ettepaneku vähendada taotletava toetuse või tegevuste mahtu, kui toetuse eesmärgid on saavutatavad ka taotluse osalise rahuldamise korral. Kui taotluses avastatakse puudusi, teavitatakse sellest taotlejat viivitamata ning antakse puuduste kõrvaldamiseks üldjuhul kuni kümme tööpäeva. Puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja võrra pikeneb taotluse menetlemise tähtaeg. Taotluste menetlemisele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades määruses sätestatud täpsustusi.

Eelnõu §-s 14 nähakse ette taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimise kord.

Vastavuse kontrolli eesmärk on teha enne taotluse sisulist hindamist kindlaks, kas taotlus on esitatud tähtaegselt, õigel vormil ja nõuetekohaselt täidetuna ning kas taotleja ja toetatav tegevus vastavad määruses ja taotlusvooru tingimustes sätestatud nõuetele. Taotlus tunnistatakse nõuetele mittevastavaks, kui see on esitatud pärast tähtaega, valel taotlusvormil, vorm ei ole täidetud nõuetekohaselt või sisaldab ebatäielikke või ebaõigeid andmeid, toetatav tegevus ei vasta toetuse

saamiseks esitatud nõuetele või taotluses esinenud ebatäpsused ja puudused on määratud tähtjaks kõrvaldamata.

Taotluse mittevastavaks tunnistamist peab põhjendama, et selgitada taotlejale, millise nõude täitmata jätmise tõttu taotlust ei rahuldatud, et tagada otsuse kontrollitavus. Nõuetele mittevastavaks tunnistatud taotluse kohta teeb ministeerium rahuldamata jätmise otsuse, mis peab sisaldama taotluse rahuldamata jätmise põhjendust.

Eelnõu §-s 15 määratakse taotluste hindamise kord.

Nõuetele vastavaid taotlusi hindab ministri käskkirjaga moodustatud hindamiskomisjon, kuhu võib vajaduse korral kaasata teisi eksperte, kes on nõuandvas rollis. Ausa menetluse tagamiseks peavad hindamiskomisjoni liikmed kinnitama oma erapooletust. Hindamiskomisjoni ülesanne on hinnata taotlusi taotlusvooru tingimuste ja hindamiskriteeriumide alusel ning teha toetuse andmise otsuse ettepanek. Seetõttu täidab hindamiskomisjon toetuse andmise menetluses avalikku ülesannet. Hindamiskomisjoni võivad kuuluda ministeeriumi teenistujad ning vajaduse korral valdkondliku pädevuse ja eksperditeadmistega isikud väljastpoolt ministeeriumi, sealhulgas avaliku sektori, eraõiguslike juriidiliste isikute või kolmanda sektori organisatsioonide esindajad. Hindamiskomisjoni liikmetele võimaldatakse juurdepääs üksnes nende ülesannete täitmiseks vajalikule teabele ja dokumentidele. Teabele juurdepääsu võimaldamisel lähtutakse avaliku teabe seadusest, isikuandmete kaitse nõuetest ning teistest asjakohastest õigusaktidest.

Eelnõu §-s 16 nähakse ette nõuded taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise kohta.

Taotluse rahuldamise otsuse teeb minister või ministrilt saadud volituste alusel kantsler käskkirjaga. Nõuetele vastavale taotlusele tehakse toetuse määramise otsus hindamiskomisjoni ettepaneku alusel. Taotluse rahuldamise otsusega määratakse toetuse saaja, kellega sõlmitakse toetuse kasutamise leping. Kui taotluse rahuldamiseks vahendid puuduvad, jäetakse taotlus rahuldamata. Kui hindamistulemuste alusel väljaalitud taotlust ei ole võimalik täies ulatuses rahuldada, sest taotletava toetuse suurus ületab selleks taotlusvooruks või prioriteetse eesmärgi saavutamiseks või tegevussuunda panustamiseks ettenähtud vahendite jäägi, võib toetuse summat vähendada tingimusel, et saavutatakse tegevuse eesmärgid. Samuti võib taotluse taotleja nõusolekul rahuldada osaliselt või kõrvaltingimusega, kui taotluse rahuldamine täies ulatuses ei ole põhjendatud. Kui taotleja ei ole nõus taotluse osalise rahuldamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Taotluse rahuldamise otsus või taotluse rahuldamata jätmise otsus tehakse 30 kalendripäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtjast. Rahuldamata jätmise otsus peab olema põhjendatud.

Eelnõu §-s 17 nähakse ette toetuse kasutamise põhimõtted.

Toetuse saajatega sõlmitakse toetuse kasutamise leping, kus kehtestatakse toetuse kasutamise täpsemad tingimused ja aruandluse kord. Lepingu sõlmimise õigus ministeeriumi nimel on kantsleril. Lepingus lepitakse kokku toetuse kasutamise eesmärgid, toetatavate tegevuste elluviimise tingimused ja tähtaeg, toetuse maksmise tingimused ja kord, toetuse kasutamise aruande esitamise kord ja vastutus lepingu rikkumise eest, toetuse mittesihipärase kasutamise korral selle tagasimaksmise tingimused ja kord ning kasutamata jäänud toetuse osa tagastamise tingimused ja kord. Ministeerium selgitab välja, kas tegemist on vähese tähtsusega abiga või riigiabiga, ning korraldab vajaduse korral riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse kandmise. Andmete registrisse kandmine ja edasine töötlemine toimub vastavalt registri põhimäärusele. Registrisse esitatakse üksnes põhimääruse §-des 9–12 nimetatud andmed, mis on vajalikud riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmise ning kasutamise üle arvestuse pidamiseks. Abi andja vastutab registrele esitatud andmete õigsuse eest nende esitamise ajal.

Eelnõu §-s 18 defineeritakse abikõlblikud kulud.

Abikõlblikud on kulud, mis vastavad taotluse rahuldamise otsusele ning on vajalikud, et viia ellu toetatavad tegevused. Abikõlblikud kululiigid määratakse vajaduse korral taotlusvooru välja kuulutades. Abikõlblikkuse regulatsioon aitab vältida toetuse kasutamist tegevusteks või kuludeks, mis ei ole seotud toetuse eesmärgiga.

Eelnõu §-s 19 nähakse ette projektipõhise toetuse aruandluse kohustus.

Paragrahviga reguleeritakse riigisisese projektipõhise toetuse aruandlust eesmärgiga tagada toetuse kasutamise sihipärasuse, tulemuste saavutamise ja kulude põhjendatuse kontrollitavus. Aruanne esitatakse toetuse kasutamise lepingus sätestatud tähtaegadel ja korras. Kui taotlusvooru välja kuulutades või lepingu lisana on kinnitatud aruande vorm, tuleb aruanne esitada sellel vormil. Ministeeriumil on õigus küsida aruande kohta selgitusi ja lisadokumente ning määrata tähtaeg aruandes esinevate puuduste kõrvaldamiseks. Kui toetuse saaja aruannet ei esita või ei kõrvalda puudusi määratud tähtajaks, võib ministeerium teha toetuse tagasinõudmise otsuse. Ministeeriumi siseauditi osakonnal on õigus kolme aasta jooksul pärast toetuse kasutamise aruande esitamist hinnata eraldatud toetuse kasutamist, sh vastavust lepingule ja asjakohastele õigusaktidele, sihipärasust ja otstarbekust.

Eelnõu §-s 20 reguleeritakse projektipõhise toetuse tagasinõudmist.

Toetuse tagasinõudmine toimub riigieelarve seaduse §-s 55¹ sätestatud alustel ja korras. Toetuse saaja on kohustatud toetuse täielikult või osaliselt tagastama, kui toetuse kasutamisel selgub, et projektis kavandatud tegevuste elluviimiseks kulub toetust vähem, kui algselt kavandati, või kui toetust on kasutatud mittesihipäraselt. Ministeeriumil on õigus nõuda välja makstud toetus osaliselt või täielikult tagasi. Tagasinõude esitamise korral hinnatakse nõude suurust, tagasinõudmisega kaasnevat halduskoormust, nõude sissenõudmise eeldatavaid kulusid ning tagasinõudmise otstarbekust ja proportsionaalsust. Tagasinõudmise otsus toimetatakse kätte haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Kui määruse alusel antud toetus kvalifitseerub riigiabiiks ning abi on antud Euroopa Liidu riigiabi reeglite vastaselt või seda on väärkasutatud, nõutakse abi tagasi konkurentsiseaduse § 42 alusel ja korras, kui Euroopa Liidu õigusest ei tulene teisiti.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus kasutatakse riigieelarve seaduses, avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendis ning konkurentsiseaduses esinevaid termineid. Eelnõus eristatakse kolme liiki toetusi: riigisisene projektipõhine toetus, riigisisene tegevustoetus ja riigisisene sotsiaaltoetus. Eristamine on vajalik, kuna toetuse eesmärk, saajate ring, kasutamise tingimused ja aruandluse kord võivad olenevalt toetuse liigist erineda.

Eelnõus kasutatav termin „keskvalitsuse juriidiline isik“ tugineb riigieelarve seaduse § 2 lõike 2 punktile 3. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi all mõistetakse Euroopa Liidu õiguse ja konkurentsiseaduse vastavates sätetes määratletud abi.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Samas võib määruse alusel antav toetus teatud juhtudel kvalifitseeruda riigiabiiks või vähese tähtsusega abiks. Sellisel juhul tuleb toetuse andmise, kasutamise ja tagasinõudmise korral järgida Euroopa Liidu riigiabi reegleid ning konkurentsiseaduses sätestatud nõudeid.

Eelnõu § 4 sätestab selle kohustuse üldnormina, mistõttu tuleb iga konkreetset toetust andes hinnata, kas nii antakse ettevõtjale majanduslik eelis, kas meede on valikuline, kas kasutatakse riigi ressursse

ning kas meede võib mõjutada konkurentsi ja liikmesriikidevahelist kaubandust. Vajaduse korral tuleb toetuse andmise tingimustes ette näha riigiabi või vähese tähtsusega abi andmise täpsemad nõuded.

5. Määruse mõjud

Praegu puudub ministeeriumi valitsemisalas riigisiseste toetuste andmiseks ühtne menetluskord ning toetuste taotlemise, hindamise, kasutamise ja aruandluse nõuded erinevad. Määrusega kehtestatakse toetuse liikide kaupa ühtsed ja läbipaistvad nõuded. Riigieelarve seaduse muudatuste tagajärjel kaob eraõiguslikel isikutel õigus taotleda tegevustoetust ning nende toetamise võimalused on piiratud projektipõhise toetusega, mis eeldab konkreetsete eesmärkide ja mõõdikute seadmist ning aruandekohustuse täitmist. Tegevustoetust saab anda üksnes keskvalitsuse juriidilistele isikutele, kelle jaoks muutub taotlemine lihtsamaks, sest toetust ei anta avatud taotlusvoorus ning toetuse määramisel ja tulemuste hindamisel kasutatakse võimaluse korral toetuse saaja olemasolevaid tegevus- ja finantsdokumente. Eraldi aruannet nõutakse üksnes põhjendatud vajaduse korral.

Eelnõuga kehtestatavad ühtsed toetuse andmise põhimõtted avaldavad mõju peamiselt riigiasutustele ehk avalikule sektorile ning keskvalitsuse juriidiliste isikute korraldusele, samuti potentsiaalsetele toetuse taotlejatele. Muudatus ei avalda mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale, regionaalarengule ega ole sotsiaalse ega demograafilise mõjuga.

Justiits- ja Digiministeeriumi valitsemisalas on peamine toetuse andja ministeerium. 2025. aasta algses eelarves oli siseriiklike toetuste maht 13,79 mln eurot ja 2026. aasta algses eelarves 14,33 mln eurot.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, kulud ja tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulu riigieelarvele. Toetusi antakse üksnes juhul, kui ministeeriumi eelarves on vastavad eelarvevahendid. Toetuste andmise halduskoormus kaetakse ministeeriumi olemasolevate tööprotsesside ja eelarvevahendite arvelt.

Määruse rakendamine eeldab vajaduse korral taotlusvooru dokumentide, hindamismetoodika, otsuste vormide, aruandevormide ja lepingute näidiste koostamist või ajakohastamist. Need tegevused on osa toetuste andmise tavapärasest korraldusest.

Määruse kehtestamine ei too riigile otseselt lisatulu. Kaudne kasu seisneb avalike vahendite sihipärasema kasutamise, parema kontrollitavuse ja läbipaistvama toetuste andmise korralduse saavutamises.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Eraldi jõustumistähtaaja kehtestamine ei ole vajalik, kuna määruse rakendamine ei eelda rakendajatelt uusi ettevalmistavaid toiminguid ega infosüsteemide muutmist. Samuti ei kaasne määruse jõustumisega selliseid uusi kohustusi, mille täitmiseks oleks vaja ette näha kohanemisaeg. Eelnõus sätestatud riigisiseseid toetusi planeeritakse käesolevas seaduses sätestatud toetuse liikide kaupa esimest korda 2027. aasta riigieelarves.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.